

Poprava domačih in šolskih nalog v ljudski šoli.

Ako v sledečem sestavku obširneje razpravljam na videz malenkostno učiteljsko delo — popravo domačih in šolskih nalog, zgodi se to prvič zaradi tega, da marsikaterega opozorim, to velevažno stvar ne preveč ali celó popolnoma prezirati in drugič, da mlajšim tovarišem in onim, katerim način tega dela ni popolnoma jasen, pojasnim in prepuščam v posnemanje.

V poprejšnji učiteljski dóbi, predno je velevažna šolska postava s 14. maja 1869. l. prišla na svetlo in v nekaterih krajih še precejšno število let pozneje, bila je običajna navada, da so koncem šolskega leta vso šolsko mladino v nazočnosti odličnega prebivalstva izpraševali v vseh onih predmetih, katerih se je mej letom učila. Da se je pri tacih preizkušnjah mej drugim tudi zahtevalo veliko praznega blebetanja, umé se samo ob sebi. Pri tej preizkušnji moral je učitelj kazati vso svojo spretnost, pridnost in učenost, ker mej poslušalci bili so samo taki občani, ki so mu lahko pomagali ali pa škodovali. Učitelj se je moral tedaj truditi, da je zadovoljeval svojim prednikom ter vsem poslušalcem. Njegovo delovanje mej šolskim letom je bilo tedaj večinoma na to obrneno, da je bil uspeh in vtis na poslušalce — občudovanja vreden. Kako je mej letom poučeval, se ne more razpravljati; toda koncem šolskega leta moral je čudeže delati, in zato je potreboval pridnih, talentiranih učencev, in takih, ki so premožnejše stariše imeli; zato so se tudi samo taki veliko koristnega in razumljivega, mnogo pa tudi mehničnega in nerabljivega učili. Bolj ali manj navadno moralo se je pripetiti, da so se ravno sinovi poslušalcev obnesli, da je bil potem učitelj pohvaljen. Več kot polovica učencev, več kot polovica tvarine, ki bi se smela v šoli prebaviti, bilo je zanemarjene. Učitelj, kateri se mora po današnjem pravem načelu ravnati, da vsaj dve tretjini ali tri četrtine učencev v prihodnji višji razred ali oddelek pošlje, bi bil tedaj kaj slabo izhajal.

Poprava zvezkov t. j. nalog je sredstvo, ki more učiteljevo delovanje, njegovo spretnost, pridnost in natančnost v šoli neovrgljivo najboljše in najložje kontrolirati, ki daje pa tudi učitelju pomoč, če se mu je opravičevati, ako bi mu kdo hotel krivico delati. Kako pa naj vestni učitelj izpolnuje to svojo nalogo?

Poglejmo precej v začetku šolskega leta v prvi razred, katere koli večrazrednice, je pa tudi enako, ako gremo v enorazrednico, tedaj vidimo, da se učitelj mora kaj kmalu pečati s tablicami, otrokom veleva zdaj take, zdaj druge črte delati, dokler ne pride k posameznim črkam. Ko se je to zgodilo, potem pa že mora učitelj „sto očí“ imeti, povsod mora kazati, kako se dela ta ali ona poteza, kako se ta ali druga črta veže z naslednjo i. t. d. Tako se godí kake pol leta in še dalje; potem pa pridejo na vrsto pisalni zvezki. Koliko veliko dela in premišljevanja daje to malemu dečku! Ako tedaj pomislimo, koliko različnih vaj že učenci v tem razredu dobivajo za šolske ali domače naloge, koliko napak se nahaja v tacih nalogah, kako lahkomišljeno nekateri svoje naloge zvrševajo, spoznamo, da je to popravljanje če ne težko, vsaj silno utrudljivo in zamudno. Po vseh takih vajah more učitelj učence še le vaditi redno in enakomerno pisati. Ako si učitelj zvezek za zvezkom hrani v šolski omari, in ako koncem šolskega leta sam ali kdo drugi to zbirko pregleduje, počenši od prvega do zadnjega zvezka, našel bode marsikatero napako še, t. j. sprevidel bode, da je tù ali tam še premalo pazil in prepovršno popravljaj; sprevidel pa bode tudi, da je tù nakopičeno mnogo učenceve pridnosti, mnogo pa tudi učiteljevega truda. V teh zvezkih beró se učenceve in učiteljeve zmožnosti, spretnosti in pridnosti.

To je tedaj prva prednost pri popravi zvezkov. Poglejmo dalje!

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

V. Jernej Basar, redovnik tovarštva Jezusovega, pridigar v stolnici sv. Nikolaja (P. Bartholomaeus Bafsar, Carn. e S. J. concionator Carniolicus in Cathedrali S. Nicolai Labaci . . . Bibl. Carn. p. 9), rojen Kranjec, živel tudi na Koroškem (ut Carniolicum etiam Patriae nostrae idioma), sicer neznan. Spisal je

Conciones juxta libellum Exercitiorum S. P. Ignatij in singulas anni Dominicas digestae per P. Bartholomaeum Bafsar Societatis Jesu Sacerdotem. Pridige is bukvic imenvanih Exercitia S. Očeta Ignacia zložene na usako Nedelo čez lejtu. Labaci, Typis Adami Friderici Reichhardt. Anno 1734. 4°. 516.

Za geslom: Populis populariter est loquendum: omnibus necessaria dicenda sunt more omnium; naturalis lingua chara simplicibus, doctis dulcis. S. Chrysost. — poklanja knjigo . . . Francisco Dreer . . . Rectori . . . Valentino Cadelli . . . Secretario caeterisque Confoederatis . . . Sacerdotalis sub titulo S. P. Ignatij Sacra ejus Exercitia obeuntium, in Eberndorff erectae Sodalitatis . . . češ, da le po njih sovétu je dal svoje pridige v tisk, ut sic Dei ter Opt. Max. laudem . . . Carniolicum etiam Patriae nostrae idioma non voce duntaxat, sed publicis etiam typis eloqueretur . . . Predgovor: Po tim, kir je meni od mojih Vikših naloženu bilu u' krajnskimu jeziku ene Bukve popisat, so meni na misov peršle taiste sicer majhine, pak vender imenitne bukvice, Exercitia S. Očeta Ignatia imenvane . . . Inu sem si naprej uzal, moje čez lete bukvice zložene Pridige vunkej na svitlobo dati. Zdajci pak u' začetku tiga meni naloženiga della sem en dajlni čas premišluval, na kaj za eno vižo be govoril, inu z' kaj za enimi puštabi, al čerkami bē krajnske besede pisal? zakaj je raminu velik zločik mej ludmy slovenskiga jezika: eni na mejsti l špogajo u, koker sem biv; drugi pak l na mejsti u sem bil. Eni nikatere besede izrečejo hitru, drugi pak taiste potegnejo; koker so potlačili. so potlačyli, inu toku naprej: dokler je velik izločik tudi per drugih besedah, sem otel per timo mojmo pisanjo eno srejdno pot deržati, katero tebi u' timu predgovoru pokažem.

1. Veči dev pišem, koker je u bukvah krajnskih Evangellov, u katerih na mejsti u najdeš postavlēn l sem bil, inu ne, sem biv. 2. Na mejsti e u' časi a koker namorem, nemorem . . . 8. Kir je y, se terši, inu počasniši izreče, ta i pak hitreši, koker: od drugih rečy, nemorem reči . . . 13. i, u vocal, j, v consonans; ta dougi j se dostikrat izreče, de se komej čuti, koker peljem, duco, dianje, zdihvanje. 14. Sem se ogibal nemških besedy, kulkur sem mogel, zunej tistih, katere so že krajnskimo jeziko lastne postale: koker ursoh, folk, kunšt . . . 16. Useh leteh izločkov konc bē se lohku sturil skuzi lete čerke: ^ kir pak preveč pogostu postavlene be, morebiti, veči zmešnjavo delale, za tiga vola taiste na strani pustim, samu u enih krajih zaznamijem, kadar namreč očem ta zadni a al e nisku, kasnu in (toku rekoč) z' zapertimi usti izreči, koker oni terpē, illi patiuntur, leta volitat, letà ista. Skuzi taku krajnsku pisanje jest Slovincam obene terdne regelce nestavim, temuč samu pot rezodenem k' lohkešimo branjo tiga mojga pisanja, kateru, če najdeš, de ny po timo opominvanjo sturjenu, de je per nikaterih besedah eden al drugi pustab premenjen, prestavlēn, uven izpušen . . . , prosim, mene ymej za izgovorjeniga, dokler letu je moglu več drugim u roke priti, kir se lohku ena al druga zmotnjava pergody. — Čez use to ymam vender upanje, de boš usako besedo lohku zastopil, Bog otel! deb' toku tudi zapopadel, lejpe nauke, katere tukej naprej nesem, ne tulkaju k' branjo, kulkur h' premišlvanjo . . . Letē moje pogovore

od Perve Adventne do Finkušne Nedele bell Premišlvanje od Finkušne do puslejdne Nedele po S. Troyci Pridige imenujem . . .

Beseda naj se kaže a) iz Premišlvanja: Na pèrvo Nedèlo u' Adventu. Od cil', inu konca, h' katerimo je Človek stvarjen. — *Respicite, et levate capita vestra. Luc. 21.* Gledejte, inu vzdignite gori vaše glave.

Pridige, katere donašni dan sačnem, inu skuzi pomuč Božjo bom do finkušne Nedele naprej nesel, nemajo pridige, ampak premišlovanje imenvane biti; dokler so zložene iz bukvic imenvanih *Exercitia Svetiga Očeta Ignatia*. U katerih človeka po treh potah pelje k' enimo popolnema svetimo živlenio, u' tim, kir u pervimu potu (*In via purgativa*) oče, de be premišlovali prvič cil inu konc, h katerimo smo stvarjeni. K drugimo nam kaže hudoba tiga greha, skuz kateriga smo zašli od našiga cil inu konca. H tretimo, nas žely od greha odverniti skuz spomyn teh strašnih slehernimo človeko naprej stoječih poslednih rečy. U timu drugimu potu (*In via illuminativa*) nas u lepih tughtah podučy. Kir ny sadosti greha se ognyti, ampak je tudi potreba dobru sturiti. U timu tretimu potu (*In via unitiva*) nas oče skuz zaveza suete lubezni z' Bogam skleniti. To je en kratki sapopadek celih *Exercitiov*, katere današni dan začnemo skuz premišlovanie cila inu konca, h katerimo je usaki človek na svet stvarjen, slasti, ker h timo nam perložnost da S. Lukeš u današnjimo *Evangelio* rekoč: *Respicite et levate capita vestra. Gledejte inu vzdignite gori vaše glave. Koker deb' otel reči: Rezgledejte se, inu spoznajte, de niste na svet stvarjeni, debè usselei ta svet uživali, temuč debè skuz bogaboječe živlenje ta vam naprej postavljeni cil inu konc dosegli, kateriga S. Oča Ignatius naprej nese z timi bessedami: Creatus est homo ad hunc finem, ut Dominum Deum suum laudet, ac revereatur, eique serviens tandem salvus fiat.* Človek je stvarjen h timo cil' inu konco, debè Gospoda svojga Boga hvalil, častil, tår njemo služil, inu debè po tim bil zveličan. To je ta cil inu konc, za vol' kateriga je en usaki človek na svet stvarjen: tiga bomo u treh *Punctèh* premišlovali. Prejden sačnemo, prossymo večniga Gospod-Boga za gnado, inu za resvetljenje rekoč: O Dobrutlivi, milostui Bog, jest te ponižnu prossem! potèrdi moj spomyn, resvetli moj um, in omeči mojo neukretno vòlo, de bom moj cil inu konc zamogel spoznati, inu po temo possehmav moje živlenje obračati . . .

Vzglede bodi b) iz Pridige „od časti inu huale *Mariae Divice*“. P. 1. Aku očeš, o človek, visoko čast inu urednost *Marie Divice* prov zastopiti, tok' pomisli ner poprej: kok' zlu je njo sam večni Syn Božji častil, inu lubil: de pak boš letu popolnima zapopadel, postavi na eno stran use imenitne, velike, inu častite priatle inu priatelce Božje: kulkur najdeš vernih *Abrahamov*, stanovitnih *Jozefov*, brumnih *Davidov*, poterpežljivih *Jobov*, divičnih *Danielov*: postavi use *Jogre*, kateri so h' *Christuso* prebernilli cele dežele, cela krajlestva, postavi neištvenu veliko *Maternikov*, kulkur znaš *Lorencov* na rezbelenih rožeh, *Ignaciov* verženih mej zverine, *Clemenov* pabnenih u goreče apnence, *Vincencov* na ostre žeble položenih, *Jacobov* na strašne križe pervezanih, inu druge, kateri so iz lubezni pruti *Christuso* grozovitne martre prestali: postavi use Sv. Škoffe inu Appate, use Ss. Pušavnike, use Sv. nedovžne *Divice*, katere so se odpovedale usim posvetnim luštam samu za tiga vola, deb' Jezusa zamogle imeti za svojga ženine; na to drugo stran pak postavi samo *Mario Divico*, inu boš nešel, de ona brez use perglihe je čez use lete ukupei zbrane, *Christuso* ner lubiši, ner častitiši. Toky je že zdaunej izgovoril inu skazal ta učeni P. Suarez: *Deus plus amat solam Virginem, quam reliquos Sanctos omnes.* Bog bell lubi samo *Mario Divico*, koker use druge *Svetnike*; ravnu, koker nebešku sonce za lubu yma, inu resvetli samo luno čez vse druge zvezde: toky tudi govore S. *Anselmus*, S. *Bonaventura*, S. *Bernardin* . . .

Aku želiš še več zastopiti, tok' pošlušej, kar Ona sama na znanje da rekoč: *Fecit mihi magna, qui potens est.* Ta, kir je mogočen, je velike reči meni sturil: čez katere besede govory naš učeni P. Suarez: *Mensura privilegiorum Virginis est potentia Dei.* Mera posebne častitosti *Mariae Divice* je mogočnost Božja. O neizrečena velikust inu visokust časty inu huale *Mariae*, katere mera je neizmerjena mogočnost Božja! Od tod se meni zdy, de jo obeni reči, obeni stuari ne bom bell popolnima perglihal, koker vinski terti; zakaj? za vola prečudne pohleušine, aku je lyh vinska terta mej drugimi drivesi ner imenitniši, vuner ondi, kir je zasajena, se kaže zaničvana: za vola čistosti, kir noče per mlaki rasti: za vola serčnusti, kir se ne ustraši ozeleniti, inu cvesti na uročimu, inu golimu hribu: za vola žlahtnosti nje obilniga inu sladkiga sadja: za vol' usih teh, je rejs, pak ner bell še za vol' eniga družiga ursoha pergliham Mario eni vinski terti. Bres tīga vejš, da usaku drivje raste do ene sebi lastne visokusti, mimu katere se malukedej pouzdigne. *Vitis sine fine crescit.* Plin. l. 14. c. 1. Sama vinska terta je enu taku drivje, kateru se nikdar neustavi, temuč vednu naprej raste, inu se toku visoku pouzdiguje, koker visoku je tistu drivu, na kateru se naslanja, inu perjema. Maria ta pre-slahtna vinska terta se je naslonila na *Christusa Jezusa*, koker je od nje rečenu u visoki pejsmi: *Quae est ista, quae ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum?* gdu je leta, katera u pušavi gori gre z velikim veseljam naslonena na svojga lubiga? *Ascendit, sicut vitis propago, in superiora se erigens.* S. Ambros. Gre gori, koker ena vinska mladika, inu se na visoku pouzdiguje: brez mere visoko je to drivu, kir je sam *Christus Jezus*, kir Maria vinski terti perglihana je na tīga naslonena, lohku o človek iz tīga doli uzameš, de visokust nje popolnosti, nje časty inu hvale je skorej neizrečenu bres use mere, bres usiga konca velika (Str. 494. 499.) itd.

„Die Sprache dieser Predigten ist ohne grammatische Richtigkeit und Consequenz. P. Bassar, sagt Hr. Kopitar, schreibt richtig so, wie er spricht, aber er spricht nicht schulgerecht. Das Lustigste ist, dass er seine Regellosigkeit und seinen gänzlichen Mangel an Grammatical-Orthographie für den seligen Mittelweg zwischen den Localmundarten will gelten machen. Übrigens sind diese Predigten, eben weil der Verfasser sich weniger an die grammatische Steifheit gebunden, sehr wohlklingend (numerös), und dienen, da sie dem gemeinen Manne wie aus dem Munde geschrieben sind, zugleich zum Beweise, wie nahe der Schriftsprache noch immer auch die noch so vernachlässigte Umgangssprache des krainischen Bauers ist, von deren Verderbtheit P. Marcus nicht genug Schlimmes sagen konnte. Kopitar S. 110—121, wo auch Sprachproben daraus (Šafarik Slow. Schrift. S. 123).“

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

Zadruga je vinska gorica, kjer dobro vino raste, kakor tudi v Gobci. Škerlevo je naj starejša graščina tukaj, in je bila nekdanj lastnina sv. Heme; stoji v naj lepšem kraji; ima lepe in dobre njive, travnike, gozde in vinograde. Apnenik je lepa vinska gorica. Okrog tudi vinska gora s cerkvijo sv. Barbare, — takrat neki zidana, kot župljánska cerkev, v gotiškem slogu. Poddružnica sv. Roka je samostojnega duhovna inela. Graščina Zagorica blizo sv. Roka — je last barona Berga. Tukaj so ostanki poslopj: Ukenberg — Jaršč — zadej je Zagrad, Zazidje. V Zazidji se nahajajo ostanki nekdanjega poslopja. Po ustnem poročilu bila je konjarnica graščine na Jaršču. Pod Jarščem je

Učitelj popravlja nologo za nalogo in se prepriča, kako priden je ta ali oni učenec, ali jo je sam naredil, ali so mu drugi pomagali in koliko; on posamezne naloge enega učenca mej seboj primerja in ako zraven še gleda na njegovo drugo znanje, vé, kakó učenec napreduje.

Dalje ima poprava nalog tudi to prednost, da je učitelj vedno v stanu, učenceve napake v pisanji natanko popravljati, da mu jih more odpravljati.

Slednjič poprava nalog veliko pripomore k temu, da učitelj učence veliko lažje vadi rednosti, čistosti, pridnosti in lepega vedenja. Ako učenci vidijo, da je vsaka njihova naloga popravljena, da je pod vsako tudi zasluženi red zapisan, potrudijo se, da pišejo boljše in pravilneje. S tem pa so učenci bolj in bolj pridni ter se spodobneje vedejo. Pa še po drugi strani koristi učitelju, ako učencem vestno popravlja naloge.

Ne samo, da tako svoje dolžnosti vestno izpolnjuje, da je učence mnogo več naučil, temuč on si je tudi prihranil mnogo družega truda, jeze, kaznovanja, ter s tem tudi pokazal, da je izurjen učitelj in odgojitelj. Če se učenci navadijo, da naloge sami t. j. samostalno izdelujejo, in da jih o pravem času v šolo donajajo, jim je to že lepa podloga k pravemu značaju, h kateremu jih mora učitelj vedno pri vsaki priliki napeljevati. Že prvo šolsko leto vidi se sad pridnosti, ako učitelj vestno popravlja naloge; še bolj pa se to z dobičkom dela poznejša šolska leta. Tù se pismene naloge cepijo v več strani; treba je učencu vedno bolj duševne moči napenjati, da svoje naloge prav izvrši; tù je tudi njegova lehkomišljenost že večja, ga večkrat zadržujejo domača opravila, da ne more izpolnovati svoje dolžnosti; zato je treba učitelju posebne pridnosti, da učencem naloge o pravem času in dobro popravlja. Posebno mora gledati, da so lepopisni zvezki v redu, da učenci pravopisja in spisja ne zanemarjajo. Tù more si učitelj popravljanje nalog tako olajšati, da vsem učencem vkupno naloge popravlja, nekako tako: Učenci naj mej seboj zvezke menjajo in potem naj učitelj sam ali pa kateri učenec nalogo počasi na šolsko tablo prav spiše in vsak mora potem v nalogi nahajajoče se napake popravljati. To je posebno važno delo, kajti učenci mej soboj bolj in bolj spoznavajo pisave; tisti, kateri slabeje piše, kakor je v zvezku svojega součenca pisano, sramuje se in se potem potruđi, da njemu enako piše; tisti pa, kateri lepše piše, kakor je v zvezku pisano, bode zopet videl, kako ne sme pisati; kdor vidi veliko napak v zvezku, vé, da tako ne sme delati; kdor nobene ali malo napak dobi, prizadeval se bode, da bode ravno tako delal. Vedno pa mora učitelj tako popravljene zvezke še sam pregledati in se prepričati, da je vse v redu. To se vé, da to daje mnogo truda, pa je tudi dobiček velik. V višjih razredih pride zraven take vkupne poprave še ta, da učitelj napake le zaznamnja, da jih podčrta, in učenec mora potem nalogo sam popraviti; vendar mora se učitelj pri prihodnjem pregledovanji zvezkov prepričati, so li učenci to storili, ali ne.

To delo učitelju daje mnogo truda, zato pa tudi učencem ne daje preveč nalog, temuč le bolj redkoma. Učenci se ne navadijo pri tem površnega dela, kakor se to tako rado pripeti. Stariši tudi nimajo toliko troškov, ter ne godrnjajo nad otroki zaradi velike potrate papirja, peres, zvezkov i. t. d., pa tudi ne nad učiteljem, in se lahko vsak trenutek sami prepričajo o pridnosti in o uspešnem napredovanji svojih otrok.

Vidimo tedaj, da ravno vestna poprava domačih in šolskih nalog učitelju veliko, veliko pripomore k uspešnemu poučevanju. Tega sicer zeló zamudnega in težljivega dela naj se tedaj učitelj nikakor ne boji, ter naj ga vestno opravlja. A. L.